

Hodnota peněz

Lukáš Kubec, Devian.cz, 8. února 2011.

Říká se, že **krása je v očích vidoucího**. Stejně tak je hodnota v očích hodnotícího. Hodnota sama o sobě je subjektivní. Je v nás, nikoliv ve věcech. Statky a služby nemají svoji „vnitřní hodnotu“ sami o sobě, mají pouze tu hodnotu, kterou jim přisoudíme my.

Proč by peníze byli výjimkou? Ani peníze nemají svojí vnitřní hodnotu, bez lidí by jim naše hodnota logicky nemohla být přisouzena. Hodnota peněz je subjektivní.

Hodnota peněz je subjektivní. Pouze jedinec rozhoduje, zda-li pro něj peníze přináší užitek (mají pro něj hodnotu) či ne. Peníze se neliší od jiných statků — jejich směnitelnost je jejich specifická vlastnost, stejně, jako je specifická vlastnost kovů jejich pevnost a formovatelnost. Tyto specifické vlastnosti jsou tím, čím mohou dané statky uspokojovat naše potřeby, díky čemuž vidíme dané statky jako užitečné. Specifická vlastnost peněz je jejich směnitelnost za jiné statky. V podstatě se ale od žádného jiného statku neliší.

Je-li hodnota peněz subjektivní, je nesmysl říkat, že hodnota peněz je dána tím, co si za ně můžeme koupit, tedy že hodnota peněz je dána cenovou hladinou. **To je nesmysl. Cenová hladina nám neurčuje hodnotu peněz.** Neexistuje „objektivní určení hodnoty peněz“.

Vidí-li tak lidé peníze jako hodnotnější, než jiné statky, pak lidé peníze spoří. Nevidí-li lidé peníze hodnotnější, než jiné statky, lidé nespoří, ale utrácí.

Úroky

Pokud lidé hromadně utrácí své peníze, místo toho aby spořili, peníze pro hromadu lidí mají nižší hodnotu, než statky, které si nyní mohou koupit.

To by ještě neznamenalo nic tak extra zlého. Lidé utrácí, tudíž nespoří. Jejich časové preference jsou nízké — lidé chtějí statky nyní a ne za několik let. Úroková míra je tak vysoká, protože je nízká nabídka záůjčnických fondů, ze kterých je možno půjčovat na investice investorům a banky jsou tak ochotny lidem nabídnou vyšší zisk na jejich úsporách.

Je to logické — chtějí-li lidé utrácet nyní, znamená to, že nemají zájem o určité budoucí statky. Úroková míra je vysoko, banky obtížněji shánějí kapitál (lidé nespoří) a tak si dávají větší pozor na to, komu kolik půjčují (zdroje jsou omezené). Když už půjčují, vybírají si pečlivěji, na jakou investici vlastně půjčí — spořitelům za půjčené vklady slibují vysoké výnosy, vysoké výnosy mohou přijít jen z velmi zdařilých investic.

Obecný hospodářský růst je při vyšší spotřebě a nespoření pomalý. Netvoří se kapitál (úspory -> investice), ze kterých by vznikali inovace, které by v budoucnu zvyšovali efektivitu práce a vytvářel kapitál (stroje, zdroje) nový.

Vysoké úroky lidem zdražují jejich spotřebu — připravují se o možný výnos ze spoření (náklady obětované příležitosti). **Spoření** (investice) a **spotřeba** jsou **konkurenční možnosti využití peněz**. Jejich konkurence se projevuje jejich „soubojem“ o zákazníky slibováním vyšších výnosů — ve výsledku však pracují ruku v ruce.

Pokud lidé spotřebovávají, roste úroková míra a výnosy ze spoření do té chvíle, dokud lidé nezačnou spořit. Následně se zainvestují projekty, které nám v budoucnu přinesou kvalitnější statky a služby hodné naší spotřeby. Úroková míra poklesne, lidé následně začnou spotřebovávat. Konkurence úspor a spotřeby přinesla kvalitnější statky a výnosy z investic — a to ruku v ruce.

Zatím jsme nenarazili na žádný problém. Zatím.

Inflace, deflace a centrální banky

Systém, který jsme si popisovali níže, je ideální systém fungující dle časových preferencí spotřebitelů/spořitelů a investorů. Bohužel, je zde stát a jeho ~~Ministerstvo monetární politiky~~ Centrální banka, která mnohé mění.

Nejdříve si to, co dělá Centrální banka, vyložíme na systému fungujícím na tom nejjednodušším zlatém standardu, kdy 1 jednotka peněz je přímo kryta nějakým množstvím zlata.

Představme si, že 1 koruna je kryta 10 gramy zlata. Co jsou poté peníze? **Penězi je zde zlato, nikoliv koruna.** Koruna (ať již kovová či papírová) je pouhou poukázkou na zlato. Nic víc, nic míň.

Proč je penězi zrovna zlato? Je to kvůli jeho vlastnostem, které lidé vidí jako užitečné. **Zlato je penězi proto, že si ho lidé vybrali dle svých preferencí.** Odpovídá preferencím spotřebitelů/spořitelů/investorů o vlastnostech peněz. Je vzácné, je krásné, relativně snadno se dělí a hlavně — **nedá se snadno „tisknout“**. Samo o sobě je tak zlato perfektním uchovatelem hodnoty.

Lidé vidí hodnotu ve zlatu, nikoliv v samotných poukázkách (korunách). Je-li za jednu korunu 10 gramů zlata, vidí lidé za zlatem (korunou) nějakou hodnotu. Je-li po deseti letech za jednu korunu jen 1 gram zlata, hodnota viděná v oněch poukázkách je logicky nižší (je za nimi nižší množství zlata, ve kterém je viděna ona hodnota). Je jedno, o kolik či kolikrát je ona hodnota nižší, hlavní je, že nižší skutečně je.

Dámy a pánové, **toto je inflace.** Vůbec nezáleží na tom, zdali se změnila cenová hladina, zdražila-li ropa či spekulanti začali spekulovat „jinak“, než jindy. **To inflaci samo o sobě nezpůsobuje, to inflace sama sobě není.** Inflace je ztráta hodnoty peněz.

Co ona inflace způsobuje? Představte si, že celý život tvrdě pracujete a spoříte si na důchod. Spoříte si poctivě ve své národní měně. Když vám bylo 20 let a začali jste spořit, 1 koruna měla hodnotu 10 gramů zlata. Když jdete v 70 do důchodu, 1 koruna bude mít po 50 letech hodnotu 1 gramu zlata. Během 50 let tak koruna ztratila 90 % své hodnoty.

Dejme tomu, že jste za 50 let naspořili 100 000 korun. Ve vašich 20 letech by to znamenalo 1 milion gramů zlata, jinak řečeno — **tunu zlata.** Bohužel, díky inflaci máte však ve svých 70 letech k dispozici v částce 100 000 korun pouze **100 kilogramů zlata, tedy ekvivalent 10 000 korun z vašich 20 let.**

„Sami na sebe“ jste tak spořili místo 50 let pouhých 5 let. **45 let odříkání bylo vyhozeno oknem.**

To je inflace. Inflace znehodnocuje čas, který máme všichni omezený. Dělá náš život bezcenným.

To, že cenová hladina zůstává stabilní, nám o inflaci neříká téměř vůbec nic. Pokračuje-li tempo inovací a je-li konkurence silně vyostřená, dá se očekávat přirozeně očekávat pokles cenové hladiny.

Stabilní cenová hladina zaviněná znehodnocováním peněžní zásoby tak je ve skutečnosti inflací, neb se „v cenách“ připravujeme o výnos ze snížení cenové hladiny.

Typickým příkladem „inflační stabilní cenové hladiny“ byla 20. léta minulého století. Cenová hladina byla stabilní, inovace však šli takovým tempem, že stabilita hladiny byla zapříčiněna zředěním peněžní zásoby. Množství „poukázek na zlato“ v oběhu několikrát vzrostlo, zatímco množství zlata v rezervách bank zůstalo téměř neměnné. Mluvím zde zejména o situaci v USA a v jejím centrálně-bankovním systému Fedu.

Jak je ale možné, že systém nefunguje ideálně, tedy dle (časových) preferencí všech zúčastnění?

Morální hazard centrálního bankovníctví

Zde do celého kolotoče vstupuje centrální banka. Je to klasická problematika **morálního hazardu**. Centrální banka je „věřitel poslední instance“. Jinak řečeno, dojdou-li bance peníze jejích klientů, protože půjčovala neuváženě na příliš riskantní projekty, „neodpovědná“ komerční banka se před runem na sebe samou může zachránit půjčkou od centrální banky, která zapne tiskařské stroje a pošle do banky nové poukázky (či v dnešní době státní měnu).

Je celkem jedno, zda-li banky této možnosti přímo využívají, či ne. Hlavní je, že **centrální bankovníctví je tak systém socializace ztrát**. Jestliže centrální banka natiskne peníze pro banku, ztrátu banky zaplatíme my všichni ztrátou hodnoty našich vlastních peněz a úspor. Neodpovědná banka ještě k tomu ve výsledku vydělá — získá peníze, jejíž hodnota bude vnímána jako stejná vůči ostatním penězům. **Neodpovědná komerční banka totiž nakupuje novými penězi, ale za staré ceny**. Všichni ostatní však začnou užíváním peněz ztrácet, začnou chudnout. Postupně totiž dojde ke snížení hodnoty peněz, tedy zvýšení (či nesnížení) cenové hladiny.

Pokud Neodpovědná komerční zaplatí centrální bance za onu záchranou půjčku méně, než jaká bude výsledná inflace, Neodpovědná komerční vydělá — a to na nás všech. **Je to odměňování neschopnosti a neodpovědnosti. Odměňování chyb.**

Problém centrálního bankovníctví je však skutečně systematický a principiální. Celý tento morální hazard je přiživován neefektivitou vyvolávanou chybějící konkurencí v bankovním sektoru. Centrální banka mnohde vykonává i „dohled“ na bankovním a finančním trhu. Pokud ne, obvykle existuje vedle ní nějaká další instituce toto zajišťující.

V zájmu „ochrany spotřebitele“ (zde spořitelů, klientů bank, vkladatelů) se nastavují obvykle velmi vysoké požadavky pro získání jakési „bankovní licence“. Na bankovní trh tak ve skutečnosti nemůže přijít „jen tak někdo“ nový. Bankovní trh je trhem, kde konkurence funguje velice slabě, protože byla nahrazena umělými pravidly regulace.

Neefektivita na bankovním trhu znamená špatné zacházení s prostředky vkladatelů — půjčování na neživotaschopné projekty. Je to přiživení morálního hazardu. Bankovní trh de facto nefunguje a to kvůli centrální bance. Dávat centrální bance další pravomoci, aby tuto situaci napravila je naivní. Je to jako dávat žháří benzín na uhašení požáru.

Právě tento velký morální hazard umožňuje vzniknout **malinvesticím**, tedy špatným investicím. Inflace, vytvářená morálním hazardem regulovaného systému centrálního bankovníctví je primární příčinou hospodářských krizí posledních dob.

Růst komodit — útěk od fiat měn

V současné době „roste cena“ komodit — máslo trhá historické rekordy, po zlatu a stříbru je doslova mánie. Čím to?

Je možné, že neroste cena komodit, ale klesá hodnota peněz (fiat měn). V posledních letech se velké centrální banky de facto předháněly v tom, která z nich znehodnotí svoji měnu více. Kvantitativní uvolňování v režii Fedu bylo jen nejviditelnější ukázkou.

Za růst cen komodit tak nemohou „zlí“ spekulanti, ale spíše centrální bankéři. Ostatně, celý tento růst naznačuje ztrátu hodnoty peněz, tedy inflaci. A dokud nebude možné platit za postavení výrobní haly například máslem (jehož hodnota se začíná jevit stabilnější, než hodnota peněz), bude peněžní inflace stále v duchu rakouské teorie hospodářského cyklu způsobovat hospodářské krize.